

# СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ НАУКИ В СТВОРЕННІ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І ДІЄТИЧНИХ ДОБАВОК, ЩО МІСТЯТЬ КОМПОНЕНТИ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ

*Матеріали VIII Міжнародної  
науково-практичної  
інтернет-конференції*



10  
КВІТНЯ  
2026  
м. Харків



# ВІДКАСНИК ЗВИЧАЙНИЙ – ПЕРСПЕКТИВНА ЛІКАРСЬКА РОСЛИНА

Гуляян К. Д., Журавель І. О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

**Вступ.** Відкасник звичайний (*Carlina vulgaris* L.) – дворічна трав'яниста рослина родини айстрові (*Asteraceae*), що містить поліфеноли, флавоноїди, ефірну олію та інші біологічно активні сполуки. Ці компоненти проявляють антиоксидантні, протизапальні та протипухлинні властивості, тому рослина є перспективним об'єктом фармакогностичних досліджень.

**Мета дослідження.** Метою дослідження є узагальнення інформації за даними наукової літератури щодо сировинної бази, хімічного складу, застосування у традиційній медицині відкасника звичайного, результатів фармакологічного вивчення комплексів БАР цієї рослини.

**Матеріали та методи.** Дослідження проводили із застосуванням теоретичних методів аналізу та узагальнення дослідженої інформації, що викладена у вітчизняних та закордонних наукових працях.

**Результати дослідження.** Рослина досягає 30–70 см заввишки, має пряме гіллясте стебло та жорсткі колючі, перисто-розсічені листки. Її жовтуваті квітки зібрані у кошики, а плід представлений сім'янкою. Сировиною є надземна та підземна частина рослини. Рослина не є фармакопейною в жодній країні світу. Розповсюджена в Україні, Європі та західній Азії [2].

Надземна частина відкасника звичайного містить широкий спектр біологічно активних сполук, зокрема поліфеноли, терпени, вуглеводи, жирні та амінокислоти. Виявлено циклічну полігідроксикарбонову хінну кислоту. Серед фенольних кислот присутні хлорогенова, 3-кофеїлхінна, неохлорогенова та дигідроксибензойна. Флавоноїдний комплекс представлений похідними лютеоліну (карлінозид, орієнтин, ізоорієнтин), апігеніну (вітексин, шафтозид, ізошафтозид), а також таксифоліном та рутином. У складі ефірної олії коренів рослини визначено поліацетилени карліна оксид (~33,7%) і 13-метокси-карліна оксид (~11,5%). У траві відкасника звичайного присутній іридоїдний глікозид денсифлозид. Серед речовин тритерпенової природи ідентифіковано лупеол та урсолову кислоту. Виявлено фітостероли, жирні кислоти та оксиліпіни (похідні лінолевої та октадецевої кислот, пінелінова кислота, 9,10-дигідрокси-8-оксо-октадец-12-єнова кислота), амінокислоти (L-триптофан, метилтриптофан) та вуглеводи, зокрема інулін [2-4].

Рослини роду відкасник використовуються в традиційній медицині багатьох країн, зокрема Іспанії, Італії, Польщі, Угорщини. Застосування залежить від хімічного складу різних видів сировини рослини: надземні частини, багаті на поліфеноли, використовують при гастриті, диспепсії, для стимуляції травлення та зменшення запалення, тоді як корені, що містять ефірну олію та поліацетилени, застосовують для лікування ран, інфекцій шкіри та як жовчогінний засіб [3].

В експерименті визначено антиоксидантний, протизапальний та цитотоксичний ефект екстрактів з надземної частини відкасника звичайного. Екстракти з рослини активно використовуються в косметології, зокрема у

складі антивікових засобів, препаратів для захисту шкіри від оксидативного стресу, ран і запалень [1, 2, 4, 5].

Отже, БАР відкасника звичайного проявляють антиоксидантну, протизапальну, протипухлинну активність, завдяки цьому рослина є перспективною для створення лікарських засобів, спеціальних функціональних продуктів та косметики. Однак на сьогодні рослина не є офіційною та потребує подальших досліджень

**Висновки.** Сировинна база відкасника звичайного в Україні забезпечена. Рослина має багатий хімічний склад, її сировина активно використовується в традиційній медицині різних народів, але вона не є фармакопейною у жодній з країн світу, тому потребує подальших досліджень та стандартизації. Отже, відкасник звичайний є перспективною лікарською рослиною.

#### Список літератури:

1. Antioxidant and cytotoxic potential of *Carlina vulgaris* extract and bioactivity-guided isolation of cytotoxic components / I. Sowa, R. Paduch, J. Mołdoch et al. *Antioxidants*. 2023. Vol. 12(9).1704. doi:10.3390/antiox12091704.
2. *Carlina vulgaris* L. as a source of phytochemicals with antioxidant activity M. Strzemski, M. Wójciak-Kosior, I. Sowa et al. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*. 2017. 1891849. doi:10.1155/2017/1891849.
3. Lunzand K., Stappen I. Back to the roots – an overview of the chemical composition and bioactivity of selected root-essential oils. *Molecules*. 2021. Vol. 26(11). 3155. doi: 10.3390/molecules26113155.
4. Phytochemical profiling, antioxidant activity, and protective effect against H<sub>2</sub>O<sub>2</sub>-induced oxidative stress of *Carlina vulgaris* extract / I. Sowa, J. Mołdoch, S. Dresler et al. *Molecules*. 2023. Vol. 28(14). 5422. doi:10.3390/molecules28145422.
5. Polyphenolic composition of *Carlina acaulis* L. extract and cytotoxic potential against colorectal adenocarcinoma and cervical cancer cells / I. Sowa, J. Mołdoch, R. Paduch et al. *Molecules*. 2023. Vol. 28(16). 6148. doi:10.3390/molecules28166148.